Lekcja Chruszczowa

27 marca 1958 roku pierwszy sekretarz Nikita Chruszczow zastąpił Mikołaja Bułganina na stanowisku premiera Związku Radzieckiego, stając się niekwestionowanym liderem partii i państwa.

Jednym z pierwszych kroków Chruszczowa było drastyczne ograniczenie roli Gospłanu - rządowej instytucji, oskarżanej o większość ekonomicznych porażek Związku Radzieckiego. Gospłan, Państwowy Komitet Planowania Gospodarczego, zajmował się przewidywaniem przyszłości z wyprzedzeniem 5, 10 i 15 lat.

Liderzy partyjni poprosili Chruszczowa o ulepszenie zarządzania w przemyśle i budownictwie. Efektem tego było powołanie regionalnych rad gospodarki narodowej podporządkowanych Najwyższej Radzie Gospodarki Narodowej. Poprawiło to dystrybucję towarów oraz szybsze rozwiązywanie problemów gospodarczych.

Chruszczow stworzył też nowy monopol państwowy, który miał ograniczyć marnotrawienie pieniędzy i środków podczas realizowania regionalnych projektów, narzekając przy okazji na łapownictwo i kradzieże popełniane przez czołowe postacie świata politycznego, które przyczyniały się do zdefraudowania równowartości dziesiątek milionów dolarów rocznie. Sprzeciwił się temu przez powołanie komitetu, w którym zatrudnił wyspecjalizowanych inspektorów i ochotników - szpiclów.

Odgórne działania nie wyeliminowały korupcji. Przed, w trakcie i po rządach Chruszczowa, centralnie ustalane ceny, mające niewielkie odzwierciedlenie w kosztach produkcji, dawały duże pole dla nadużyć. Skorumpowani urzędnicy wykorzystywali władzę dla prywatnych korzyści, oszustwa i przekupstwa były na porządku dziennym. Członkowie nomenklatury chronili się nawzajem, reżim podtrzymywał szarą strefę, ponieważ członkowie Partii odnosili z niej korzyści. Z jednej strony dlatego, że łagodziła ona skutki niedoborów gospodarki oficjalnej. Dla elit był to

sposób na korzystanie z przywilejów, takich jak samochody, mieszkania, szpitale, czy specjalne sklepy.

Taka sytuacja była obecna i powszechna we wszystkich krajach Bloku. Chruszczow być może zdawał sobie sprawę z roli polityków i tej, którą sam odgrywał, podsumowując to zdaniem:

> Politycy wszędzie są tacy sami. Obiecują zbudować most nawet tam, gdzie nie ma rzeki.

Jakkolwiek wykorzenienie korupcji było niemożliwe i nie wiadomo, jak bardzo Chruszczow zdawał sobie z tego sprawę, to jednak należy stwierdzić, że odróżniał korupcję od zwykłego odwdzięczania się, które z kolei jest charakterystyczne dla krajów bloku wschodniego i sprzyjało nieformalnej ekonomii napędzanej przez podarunki. System "coś za coś" funkcjonował na każdej płaszczyźnie i w każdym sektorze życia społecznego i gospodarczego.

Po latach, w swoich wspomnieniach, przytoczył zdarzenie z jednej z wizyt w fabryce. Podczas zwiedzania hali produkcyjnej jeden z robotników zaoferował mu papierosa i poklepał po ramieniu. Chruszczow odwzajemnił uprzejmości, zdjął z ręki zegarek i ofiarował robotnikowi. Mimo, że nie ze złota, był to ciągle całkiem niezły zegarek produkcji rosyjskiej i sprawił obdarowanemu ogromną radość. Po tym wydarzeniu, amerykański dziennikarz, świadek zdarzenia, spytał Chruszczowa:

> Panie Chruszczow, oddał pan zegarek robotnikowi, w jaki sposób należy to rozumieć? Przecież, kiedy prezydent Nixon odwiedził Moskwę i na miejskim targu ofiarował człowiekowi pieniądze, wasze gazety potępiły go pisząc, że to przekupstwo.

Chruszczow odpowiedział:

> Spójrzmy na to, co się stało. Robotnik, sam widziałeś, był bardzo miły i poczęstował mnie papierosem. Zaakceptowałem to, bez względu na to, że nie palę. Relacje międzyludzkie wymagają, byś odwzajemnił prezent. Nic nie miałem, więc ofiarowałem mu zegarek. A więc, to nie jest próba przekupstwa, ale obustronna uprzejmość. To nie ma nic wspólnego z tym, co zrobił pan Nixon, zwłaszcza biorąc pod uwagę cel, jaki chciał osiągnąć. Ja nie mam takich celów (Memoirs of Nikita Khrushchev s.125).

Źródła: time.com; media.ucsc.edu; wikipedia.org; Memoirs of Nikita Khrushchev. Volume 3, statesman (1953-64) ,Sergeĭ Khrushchev, Wyd. Penn State Press, 2007; Time. Those Clever Capistalists. 30 listopada 1962 roku;

Opublikowano w dniu 27.03.2017 r.

przez Wydział Informacji i Edukacji Antykorupcyjnej GSz CBA